10.2.2022

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto HE 231/2021 vp

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikon asiasta eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Kotihoidon uudistus on toinen osa vanhuspalveluiden kokonaisuudistusta ja sen toteuttaminen on keskeistä vanhuspalveluita uudistettaessa.

JHL antoi elokuussa 2021 valmistuneesta lakiluonnoksesta lausunnon ja nostamme edelleen esiin asioita, joita silloin pidimme haasteellisina.

Asiakas tarvitsee muutakin kuin hoitoa. Erityisesti kotihoidossa ja esitetyssä yhteisöllisessä asumisessa on tärkeää saada myös erilaisia kuntouttavia tai muita toiminnallisia palveluita, jotta asiakkaan toimintakyky vähintäänkin säilyy ennallaan ja mahdollistaa itsenäisen elämän toteuttamisen. Hoidon lisäksi tarvitaan hoivaa, seuraa ja läsnäoloa. Erilaiset lakiesityksessä mainitut asumismuodot ovat hyviä vaihtoehtoja. Samoin se, että palvelun tarvitsijan on mahdollista asua samassa asunnossa myös palvelutarpeen kasvaessa.

Hyvänä vertailukohtana asiakkaan toimintakyvyn ylläpitämiseksi on vammaispalvelun henkilökohtainen apu. Vammaiselle ihmiselle mahdollistetaan itsenäinen oman näköinen elämä, joka vanhuksilta on tällä hetkellä pitkälti evätty.

Välittömän ja välillisen työn erottelu on sinällään paikallaan, mutta on jo nyt käytännössä johtanut tilanteisiin, jossa esim. lähihoitajaa on kielletty tyhjentämästä tiskikonetta tai leipomasta asiakkaan kanssa, jotta hoitajan työtä ei kuluisi välilliseen työhön. Tämä ei voi olla lain tarkoitus. Onkin kannustettava siihen, että työtä tehdään moniammatillisesti ja joustavasti ja esimerkiksi hoiva-avustajien työpanosta olisi syytä käyttää huomattavasti enemmän silloin, kun se on mahdollista.

1. Hoiva-alan suurin ongelma on työvoimapula. Lakiesitys – vaikka oikeansuuntainen onkin – ei tuo tähän parannusta. Alalle tarvitaan lisää työntekijöitä, jotta alan vetovoimaisuus saadaan paremmaksi. Hoiva-ala on työvoimaintensiivinen ala, mikä tarkoittaa sitä, että tilanne ei parane ilman riittävää henkilöstöä ja siihen tarvittavaa rahoitusta. Sairaan- ja lähihoitajien lisäksi tarvitaan myös muuta henkilöstöä esimerkiksi

virkistystoimintaan tai kuntoutukseen. Myös hoiva-avustajien käyttöä tulee lisätä silloin, kun se on tarkoituksenmukaista

2. Kotihoidossa hoidetaan yhä huonokuntoisempia asiakkaita. Ajatus siitä, että jokainen voi asua omassa kodissa niin pitkään kuin haluaa, on kannatettava. Tällä hetkellä ajatus on kuitenkin viety jopa liian pitkälle ja kodissa hoidetaan ihmisiä, joiden oikea paikka on jopa ympärivuorokautisessa palveluasunnossa. Kun kotihoito on lähtökohtaisesti tarkoitettu avuksi ihmiselle, joka ei aivan selviä yksin omassa kodissaan, on kohtuutonta sekä asiakkaan että työntekijän kannalta, että kotihoidossa on täysin vuoteeseen hoidettavia asiakkaita, joiden luona käydään hoitamassa välttämättömät toimenpiteet muutaman kerran päivässä.

   JHL korostaa sitä, että eri palveluvalikoiman tulee aidosti olla asiakkaan valittavissa asiakkaan kokonaistilanne huomioiden.

3. Kotihoidon tilanteen parantamiseksi lakiesityksessä nostetaan esiin erilaiset teknologiset ratkaisut ja mm toiminnanohjausjärjestelmä käyntien suunnittelemiseksi. Nämä keinot ovat jo nykyisinkin käytössä. Toiminnanohjausjärjestelmiä käytetään kuitenkin usein väärin siten, että kotikäyntien määriä suunnitellaan jopa päällekkäin eikä matkoihin varata aikaa. Kirjaamiseen käytettävä aika on pois välittömästä työstä asiakkaan kanssa.

   Kotihoidossa toteutetaan jo nyt etäkäyntejä mm videon välityksellä ja näitä käytäntöjä on hyvä kehittää edelleen.

4. JHL pitää pääosin kannatettavana ympärivuorokautista kotihoitoa. Erityisen hyvin se sopii tilanteisiin, jossa avun tarve on tilapäinen kuten esimerkiksi sairaalasta kotiuttamisen jälkeen. On kuitenkin syytä miettiä, onko kotihoito paras ratkaisu asiakkaan kannalta silloin, jos käyntejä tarvitaan säännöllisesti useita kertoja päivässä ja myös yöaikaan.

5. Lakiesityksessä erotetaan tukipalvelut omaksi palvelukokonaisuudekseen. Tukipalveluiksi lasketaan myös asiointipalvelut. Tukipalvelut ovat yleensä ensimmäinen palvelu, joka asiakkaalle myönnetään. JHL pitää riskinä sitä, että tukipalveluiden hankinta jää asiakkaan omalle vastuulle ja lakiesityksessä epäselväksi jää kenen maksettavaksi tukipalvelut eri tilanteissa kuuluvat. Toimivien tukipalveluiden avulla voidaan mahdollistaa omatoiminen asuminen pidempään ja siksi tukipalveluita pitää olla aidosti asiakkaiden saatavilla.

   Tukipalvelut eivät saa vähentää asiakkaalle annettavaa hoitoa ja hoivaa ja kotihoidon on vastattava myös asiakkaiden peruspalveluista osana hoivaa.

6. Asumispalveluiden osalta uutena esitetään yhteisöllistä asumista ja mallia, jossa on mahdollista asua samassa asunnossa, vaikka palvelutarve kasvaisi. JHL pitää tätä kannatettavana, kunhan varmistetaan että henkilöstömitoitus vastaa palvelutarvetta koko ajan.

7. Esityksessä ei anneta ratkaisuja työvoimapulaan tai alan ongelmiin. Omavalvonta tai muut esitetyt keinot eivät ole ratkaisu, vaikka ne ovatkin tarpeellisia sinällään.

   Lakiesityksessä todetaan useassa kohdassa työnantajan/johdon/esimiehen velvoite varmistaa riittävä henkilöstön määrä. Samoin todetaan, mihin toimenpiteisiin tulee ryhtyä, mikäli henkilöstötilanteessa todetaan vajausta. Tilannetta ei ole kuitenkaan sanktioitu, jolloin parannusta nykyiseen ei näillä kirjauksilla ole odotettavissa.

JHL on huolissaan sote-alan työvoimapulasta. Kuitenkin tiedetään, että jo nyt osa työnantajista kykenee saamaan riittävästi työntekijöitä ja näin toteuttavat laadukasta ja toimivaa palvelua asiakkaalle. Työntekijöiden autonomian lisääminen parantaa osaltaan työhyvinvointia, työn mielekkyyttä ja edesauttaa alalla pysymistä ja sille hakeutumista.

Käsittelyssä oleva lakiesitys on oikean suuntainen, mutta monelta osin puutteellinen eikä esitä ratkaisuja vallitsevaan haasteelliseen tilanteeseen. On sekä asiakkaan että työntekijän etu, että palvelut tuotetaan laadukkaasti ja oikea-aikaisesti. Siksi JHL pitää tärkeänä sitä, että sote-palveluihin varataan valtion määrärahoista riittävä rahoitus, mikä erityisesti sote-uudistuksen toteutuessa on palvelujen turvaamisen kannalta välttämätöntä.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry

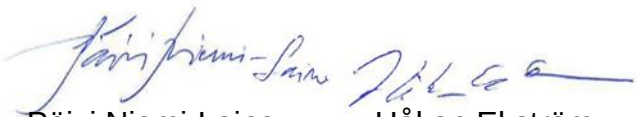

Päivi Niemi-Laine
puheenjohtaja

Håkan Ekström
toimialajohtaja

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Sari Bäcklund p. 050 377 8894